

VI LA NOVA FILLA DE LOT

Osiris, el déu dels morts a Egipte, fou l'espòs de la seva germana Isis, engendrant ambdós Horus, el déu del Sol victoriós de les tenebres. Brahma, el déu creador a l'Índia, l'ànima universal existent amb anterioritat a tota creació, engendrà una filla, Sarasvatí, i de la incestuosa unió nasqué l'humana llinatge. Èdip, rei de Tebes, es casà amb la seva pròpia mare, Jocasta, procreant dos fills i una filla, la tan anomenada Antígona. Octavi August, el primer emperador dels romans, tingué, segons les murmuracions de la gent del seu temps i dels historiadors indiscrets, amors incestuoses amb la seva filla, la lúbrica Júlia, aquella qui fou estimada per Ovidi, deixondint la gelosia del cèsar i motivant el bandejament de Roma del famós autor de les *Metamorfosis*.

Aquests records mitològic-històrics s'agombolaven en el pensament de Don Pere d'Urrea, que no sabia comprendre com l'incest promou en els pobles civilitzats un tan gran sentiment de repugnància i de reprovació, veient-lo practicat per Brahma i Osiris; i segurament pensava que si tot un emperador romà havia prescindit d'aquella reprovació universal i havia donat

curs a la inclinació amorosa per la seva pròpia filla Júlia, ell, que era no més que un *rico hombre* aragonès i arquebisbe, podia també donar lliure curs a aital inclinació vergonyosa per la seva filla Margarida.

Donem ara, doncs, notícia d'un altre cas cabdal de corrupció de gent enlairada perquè el tinguin conegut aquells qui escriuran la història dels costums de l'edat mitjana en la nostra terra, quan estaran aplevats bon nombre de documents justificatius de mèrits i de defectes, de virtuts i de vicis i dels camins que cada cosa prenia en el curs del temps.*

Don Pere d'Urrea, home de talent, agosarat, resolt, fou nomenat arquebisbe de Tarragona en 1445. En temps del papa Calixt III (1455-1458) li donaren, en atenció a les seves aptituds militars, el comandament de les galeres que l'Església trametia contra els turcs, i ob-

* Tenim notícia d'un altre cas notable d'incest per una lletra de Pere III a l'abat del monestir de Serrateix: «Nós, el rei, com que per algunes raons tocant al bé de la cosa pública hem cregut necessari el trasllat de la inquisició per vós començada o feta contra l'abat de Sant Benet de Bages per raó del crim d'incest, que segons es diu va cometre amb l'Eliscén, muller d'en Bartomeu de Burgats, neboda seva, per això us requerim, per deute de justícia, que ens trameteu pel portador de la present el dit trasllat clos i segellat. I si la dita inquisició encara no està acabada, trameteu-nos els noms dels testimonis que pugueu saber que coneixen el fet, i així mateix trameteu-nos d'on són, de manera que puguem fer finalment justícia en allò per què ho volem. Dada a Barcelona el 28 de març de l'any del Senyor de 1368» (registre 1079, Arxiu de la Corona d'Aragó). L'abat de Bages era en dit any fra Arnau Sacoma.

tingué també el títol de patriarca d'Alexandria, després del bisbe d'Urgell Arnau Roger de Pallars, que l'havia usat durant molt de temps. En 1461, es posà, com els altres prelats de Catalunya, de part del príncep de Viana i treballà en favor de la rebel·lió per fer variar de política i de conducta l'odiós rei en Joan II. Un any després, fent traïció a la causa de la terra, l'arquebisbe de Tarragona es posà de part del monarca, que el nomenà el seu canceller i el seu capità general. La inqualificable vida privada de Don Pere d'Urrea, fins ara desconeguda, ens dóna la satisfacció de veure que quasi sempre els traïdors a la pàtria solen ser gent d'innobles sentiments. Ara trobarem concordada o agermanada la conducta política o pública d'aquest indigne prelat de Tarragona amb la seva conducta domèstica o privada, deixant una vegada més provat que qui és àvol per a certes coses ho és per a totes.*

* El *Dietari de la Generalitat*, en el 22 de juny de 1462, diu: «Aquest dia fou feta una crida pública per la ciutat de Barcelona, de part dels diputats i llur consell, representants del Principat de Catalunya, amb intervenció i consentiment de la ciutat de Barcelona, que contenia en efecte que d'ara endavant tothom tingui per enemics i desafiadors del dit Principat el reverend Don Pedro d'Urrea, arquebisbe de Tarragona, l'egregi Don Joan de Cardona, comte de Prades, i fra Lluís Despuig, mestre de Montesa.» La crida fou publicada en la *Colección de documentos inéditos del Archivo de la Corona de Aragón*, tom XX. Sobre la manera cruel de fer la guerra i la brutalitat de Don Pere d'Urrea, en les parts de Tarragona i Tortosa, contra els catalans, especialment en la presa del poble d'Alcover, que resistí heroicament més d'un any, vegi's *Anales históricos de Reus*, per [Andreu de] Bofarull.

Essent ja arquebisbe, tingué una filla, anomenada Margarida d'Urrea, la qual féu professió religiosa i entrà monja en el monestir de l'orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem, a Alguaire, el 27 de gener de 1479. En el document de professió es deia «neboda» de Don Pere d'Urrea, arquebisbe de Tarragona, el mateix que en alguna escriptura del notari Galceran de Riubregós.

Margarida fou elegida priora del dit monestir el 2 de setembre de 1505, i, sense esperar la deguda confirmació del càrrec pel superior de l'orde de l'Hospital a Catalunya, el gran prior Don Bernat Guerau de Requesens, començà de fer actes de jurisdicció i de govern, rebent homenatges dels vassalls del convent, acceptant el pagament de quantitats i introduint una novícia. Enutjat el gran prior, impugnà l'elecció de la dita priora dient que era il·legal, car no era neboda, com s'havia fet creure abans, sinó filla del difunt arquebisbe de Tarragona, i essent disposat pels estatuts de l'orde que les dites religioses havien de ser de noble llinatge i filles de matrimoni lledesme. La cosa s'emboicà més cada dia, els greuges anaren augmentant, i arribà a un cert punt d'oberta rebel·lió del monestir contra el gran prior. Donya Margarida d'Urrea es negà a concórrer al capítol provincial de l'orde, segons solien fer les anteriors prioras d'Alguaire, manifestant que no existia aital obligació. Llavors començà un llarg i complicat litigi del gran prior contra el monestir i una informació i procés contra la citada priora. D'aquesta informació i de les declaracions dels testi-

monis resulta pintada amb vives colors la vida privada i la maldat de Don Pere d'Urrea.

Diu així la part principal del primer document: «El que és pretès pel senyor prior de Catalunya, així del que té en el monestir i comanda d'Alguaire per la seva dignitat prioral com encara de les inobediències comeses i les culpes en què han recaigut la que es diu prioressa i les monges del dit monestir:

»Primer, que el dit monestir i les monges que hi resideixen són de l'orde de Sant Joan de Jerusalem, al qual deuen obediència, i porten l'hàbit de la creu blanca com el porten els cavallers i frares del dit orde.

»Així mateix, és cert que el senyor prior rep cada any, en el dit monestir i en la comanda anomenada d'Alguaire, la desena part de totes les rendes i emoluments que el monestir rep i acostuma a rebre.

»Així mateix, que en el dit monestir hi ha d'haver tostemps un frare conventual del dit orde per regir els afers temporals, de manera que les monges no es puguin ocupar sinó de les coses espirituals. I aquest frare és nomenat comanador d'Alguaire. [...]

»Així mateix, que si queda vacant el priorat del dit monestir, les monges poden elegir, en els quinze dies següents, com a prioressa la que els sembli, i, si l'han elegida legítimament i canònica, estan obligades a presentar-la al senyor prior perquè la confirmi, i el dit senyor la confirmarà si li consta que l'elecció ha estat feta de la manera deguda. Si no fos així, no la confirmarà, sinó que

es revocarà l'elecció i se n'haurà d'elegir una altra correctament.

»Així mateix, que si en els quinze dies següents a la mort de la prioressa les monges no han fet l'elecció de la nova prioressa, el dit senyor prior pot elegir ell mateix fer prioressa la que vulgui i la que li sembli hàbil i capacitada.

»Així mateix, és molt cert que la prioressa que hi ha avui no ha estat elegida canònicament per les raons següents: primer, perquè no és filla legítima i natural, sinó que és filla del patriarca de Tarragona, Don Pedro de Urrea, i té filles que tenen fills i filles. Algunes d'aquestes filles són casades, i una altra és monja del dit monestir d'Alguaire, i aquesta té fills. I la dita prioressa ha viscut molt deshonestament tenint comerç carnal amb diversos homes, i el que és pitjor i és fama pública és que el patriarca, el seu pare, la va prenyar, i que una de les seves filles és filla del dit patriarca i és la que avui és monja en el dit monestir. Són coses que han ofès Déu greument, i la fan inhàbil a l'instant per a la dignitat prioral i cobreixen d'infàmia el monestir, que és una casa d'aquest orde de tanta reputació.

»Així mateix, que la dita prioressa, abans de ser confirmada pel papa, ha fet coses que no podia ni havia de fer si abans no havia estat confirmada, això és, prendre els homenatges dels vassalls, fer pagar i prendre diners dels deutes del passat deguts a la prioressa morta [...], la qual cosa la fa inhàbil. I si tot això que hem dit hagués

pervingut al nostre pare sant, és de creure que no l'hauria confirmada, sinó que l'hauria rebutjada com a indigna de tal dignitat, la qual la dita prioressa s'ha procurat amb sinistres informacions. I si el prior de Catalunya va recusar de fer la dita confirmació fou perquè se li van certificar les coses dites més amunt.»

Afegeix el document que ni la dita prioressa ni les monges volgueren assistir al capítol provincial, com era d'obligació; que tampoc volgueren reconèixer el comanador nomenat per regir els béns materials del monestir i que [la prioressa] havia donat l'hàbit, sense consentiment del gran prior, a una donzella d'estament plebeu i no del noble, i totes aquestes coses són infraccions i inobediències molt greus.

De la informació testifical, en traiem el següent: «Dissabte 17 de gener de l'any del Senyor de 1506. Pere de Calataiud, ciutadà de Tarragona, nomenat per Miquel Escolà, procurador de fra Bernat Guerau de Requesens, prior de Catalunya, ha jurat dir la veritat quan serà interrogat per fra Joan Icart, comanador de Vilafranca del Penedès, comissari per a la informació. Primer se li pregunta si ell, el testimoni, coneix la senyora Margarida d'Urrea i si sap de qui es deia que era filla, i el testimoni ha dit que la coneixia i la coneix, i que es deia públicament, per la ciutat i per tots els de casa del reverendíssim senyor patriarca d'Alexandria i arquebisbe de Tarragona, que era filla de dit senyor i per tal la tenia ell.